

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลโนนทัน อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบริบทของสังคม กระบวนการมีส่วนร่วม และปัจจัยเสี่ยงของเยาวชนในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคม เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนแบบมีส่วนร่วม และเพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม 2561 ถึง เดือนสิงหาคม 2562 ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาตามวิธีการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาถึงบริบทของเด็กและเยาวชน กระบวนการมีส่วนร่วม และปัจจัยเสี่ยงของเยาวชนในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคม ได้ดังนี้

1.1 จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) บริบทของเด็กและเยาวชน ความเป็นไปได้ของกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ตลอดจนมีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชน ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 การสนทนากลุ่ม

จากภาพที่ 5 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างด้วยการสนทนากลุ่ม พบประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันใน 3 ด้าน ดังนี้

1.1.1 ด้านสภาพทั่วไปทางสังคม ตำบลโนนทัน มีพื้นที่อยู่ห่างจากที่การอำเภอหนองเรือ 800 เมตร ห่างจากจังหวัดขอนแก่น 52 กิโลเมตร มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ดินเป็นดินจืด มีกรวดทราย และดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอหนองเรือ ประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านโนนทัน หมู่ 2 บ้านโนนทัน หมู่ 3 บ้านหว้า หมู่ 4 บ้านหว้า หมู่ 5 บ้านเปือย หมู่ 6 บ้านนา หมู่ 7 บ้านกุดฉิม หมู่ 8 บ้านกุดฉิม หมู่ 9 บ้านห้วยม่วง หมู่ 10 บ้านร่องสมอ หมู่ 11 บ้านโนนสะอาด หมู่ 12 บ้านโนนทันน้อย หมู่ 13 บ้านโนนโพธิ์ไทร หมู่ 14 บ้านร่มเย็น มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,820 คน เป็นชาย 4,324 คน เป็นหญิง 4,496 คน ภายในชุมชนมี โรงเรียนประถมศึกษา 7 แห่ง มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 14 แห่ง มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประจำตำบล (ศรช.) 1 แห่ง มี ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ 3 แห่ง (กรมศาสนา) มีสถาบันและองค์กรทางศาสนา มีวัด 9 แห่ง มีสำนักสงฆ์ 3 แห่ง มีระบบสาธารณสุขโรคครบถ้วนและมีการเดินทางที่สะดวก ประชากรมีอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ มีอาชีพเสริม คือ ตัดเย็บเสื้อผ้า พรหมเช็ดเท้า ไม้ฉลุพื้น

1.1.2 สัมพันธภาพในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตรของพ่อ แม่ ในปัจจุบันพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ในตำบลไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อ และแม่ แต่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย เนื่องจากพ่อ แม่ของเด็กและเยาวชนต้องไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และส่งเงินมาเพื่อเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน โดยมีปู่ ย่า ตา ยาย เป็นผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนแทนพ่อ แม่ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวลดลง ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับตา ยาย และผู้ปกครองส่วนใหญ่ออกไปหางานทำทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด จะส่งเงินมาเลี้ยงลูก”

(ผู้นำชุมชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

“ปู่ ย่า ตา ยาย ก็มีอายุมาก จึงไม่ค่อยมีเวลามาดูแลเด็กและเยาวชน และเด็ก ๆ สมัยนี้ก็ไปกับเพื่อนเป็นส่วนใหญ่”

(ผู้ปกครอง, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

“เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้เจอพ่อแม่ มากนัก เนื่องจากพ่อแม่ ต้องออกไปทำงาน เวลาพูดคุยกันในครอบครัวก็ลดลง”

(ผู้นำเยาวชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

1.1.3 ด้านสถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สถานการณ์ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ได้แก่ เด็กติดเกม การไม่รู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ แก๊งรถจักรยานยนต์ การยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การทะเลาะวิวาท การดื่มสุรา สูบบุหรี่ ท้องก่อนวัยอันควร ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เด็กและเยาวชนส่วนมาชอบมาเล่นอินเทอร์เน็ตที่ศาลาประชาคมในหมู่บ้านดึกคืน ทั้งเล่นเกม เล่นอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะผู้ชาย หรือผู้หญิง”

(ผู้นำชุมชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

“ส่วนใหญ่ก็เห็นแต่เล่น Facebook เล่นมือถือ ไม่ค่อยเห็นใช้ในการสืบค้นหาความรู้เท่าไร”

(ผู้นำชุมชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

“เห็นมีใช้หาข้อมูลที่ครูส่งทำรายงาน การบ้านบ้าง และมีเล่นเกม เล่น YouTube Facebook”

(ผู้ปกครอง, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

“คุณแม่วัยใส ก็มีพอสมควร เด็กแว้นแข่งรถจักรยานยนต์ก็มีบ้าง”

(ผู้ปกครอง, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

“ส่วนใหญ่ก็เล่นเกม มีเล่น Chat ใช้เวลามากกว่าในการทำงานส่งครู การมีเน็ตประชารัฐบางที่มันก็ทำให้เด็กติดเกม คำ ๆ มากก็จะมีเด็กไปนั่งเล่นเกมจากเน็ตฟรี”

(ผู้นำเยาวชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

“พฤติกรรมของเด็กประถมกับเด็กมัธยมต่างกัน เด็กประถมส่วนใหญ่จะติดเน็ต เริ่มเล่นเน็ตกันจริง ๆ ก็จะเป็นช่วง ป. 3 พวกที่ติดหนัก ๆ จะไปขายยาเพื่อหาเงินไปเล่นเกม แต่พวกนี้จะเป็นพวกที่หลุดออกไปจากระบบโรงเรียนแล้ว”

(ผู้นำเยาวชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

“พวกเด็กแว้นอันนี้คิดว่าต้องการให้เพื่อนยอมรับ อันนี้ผู้ชาย ส่วนผู้หญิงก็มีตบตีกันแย่งพวกผู้ชายบ้าง เห็นบ้างที่เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะพวกวัยรุ่นที่โตแล้ว อันนี้จะเป็นเด็กมัธยมกับพวกที่ไม่เรียนต่อที่กินเหล้า สูบหรี่”

(ผู้นำเยาวชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปทางสังคม สัมพันธภาพในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงไปถึงสถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนในตำบลโนนทัน อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่ามีปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชน ดังนี้ การใช้สื่อออนไลน์ในทางสร้างสรรค์ การติดเกม การติดยาเสพติด การมั่วสุมดื่มสุรา การแข่งรถจักรยานยนต์ การทะเลาะวิวาท การติดโทรศัพท์มือถือ การทะเลาะกันเรื่องผู้ชายและท้องวัยใส ซึ่งหากแบ่งปัจจัยเสี่ยงทางสังคมดังกล่าวตามช่วงอายุของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอายุอยู่ระหว่าง 9 ปี ถึง 18 ปี โดยแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเด็กและเยาวชนในระดับชั้นประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี 2) กลุ่มเด็กและเยาวชนในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปีและ 3) กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้อยู่ในระบบของโรงเรียนที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งเด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายอันสืบเนื่องมาจากด้านสภาพทั่วไปทางสังคม จึงส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู เนื่องจากช่วงวัยที่แตกต่างกันมากของปู่ย่าตายายกับเด็กและเยาวชน พัฒนาการในแต่ละ

ช่วงวัยโดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมจึงส่งผลต่อความเข้าใจอันดีต่อกันและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างวัยชรากับวัยเด็กและวัยรุ่น โดยในทุกช่วงวัยที่อยู่ในระบบของครอบครัว สังคมและชุมชนนี้ต่างมีผลกระทบต่อซึ่งกันและกันที่ทุกฝ่ายต่างตระหนักรู้ว่ามีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อกัน แต่อาจถูกละเลยไปเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้ต้องปากกัดตีนถีบในการทำมาหาเลี้ยงชีพ โดยปัจจัยเสี่ยงทางสังคมที่ค้นพบมากในกลุ่มเด็กและเยาวชนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นผลกระทบทางด้านลบของการมีเน็ตประชารัฐ เนื่องจากเด็กและเยาวชนยังอยู่ในช่วงวัยเด็กตอนกลางถึงวัยเด็กตอนปลายที่ยังขาดวุฒิภาวะในหลายด้าน จึงทำให้ใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกโรงเรียนไปรวมกลุ่มกันเพื่อเล่นอินเทอร์เน็ตที่อาจรู้ไม่เท่าทันสื่อเทคโนโลยีและเป็นการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความบันเทิงมากกว่าการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้หรือนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเริ่มต้นมาจากการดู You Tube การเล่น Line การใช้ Face book หรือโปรแกรมอื่น ที่ผู้ใหญ่เห็นว่าไม่เป็นปัญหาและไม่ได้ควบคุม ดูแลอย่างใกล้ชิดหรือให้คำแนะนำที่เหมาะสม จึงส่งผลให้เด็กและเยาวชนในกลุ่มนี้ขยายการใช้สื่อเทคโนโลยีไปถึงการติดโทรศัพท์มือถือ การติดเกมออนไลน์ ซึ่งในบางครอบครัวอาจเริ่มเห็นว่าเป็นปัญหา จึงมีการตักเตือนห้ามปรามบุตรหลานของตนแต่ทั้งนี้ก็ยังไม่มีวิธีการอื่น ๆ ที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น จึงอาจมีเด็กและเยาวชนบางส่วนที่ติดเกมอย่างหนักถึงขั้นขายยาเสพติดเพื่อหาเงินเล่นเกมและอาจมีบางคนทั้งชายทั้งเสพยาเสพติดร่วมด้วย ซึ่งจะเกิดขึ้นในช่วงที่เด็กและเยาวชนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาแล้ว และในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะหลุดออกจากระบบการศึกษากลายเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้อยู่ในระบบของโรงเรียนต่อไป นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนอื่น ๆ อีกที่พบค่อนข้างมากคือ การแข่งรถจักรยานยนต์ ซึ่งเกิดจากการที่เด็กและเยาวชนต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ในช่วงเย็นจึงมีการรวมตัวกันของเด็กและเยาวชนในกลุ่มนี้เพื่อไปแข่งรถที่ทางหลวงแผ่นดิน สายถนนมะลิวัลย์ กม.ที่ 46 - กม.ที่ 54 ซึ่งมีลักษณะเป็นถนนลาดยางที่มีความยาวและเป็นเส้นตรง ทั้งนี้ถนนสายนี้มีรถสิบล้อและรถพ่วงวิ่งค่อนข้างมากจึงพบว่าเด็กและเยาวชนบางคนได้รับอุบัติเหตุหรือเสียชีวิตจากการแข่งรถนี้ ซึ่งทำให้มีเด็กและเยาวชนเลิกการแข่งรถเนื่องจากความกลัวแต่ทั้งนี้ยังมีเด็กและเยาวชนอีกหลายคนที่ยังคงมีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ ส่วนการมั่วสุมดื่มสุราและการทะเลาะวิวาทมีบ้างในเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาในเพศชาย ส่วนเด็กและเยาวชนในเพศหญิงจะอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งพบปัจจัยเสี่ยงเป็นเรื่องท้องวัยใส โดยอาจมีการทะเลาะกันเรื่องผู้ชายบ้างเป็นบางครั้ง

ชุมชนและท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชน จึงมีการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ 1) การจัดค่ายครอบครัวอบอุ่น และ 2) การจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนที่มีกิจกรรมการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างผู้นำเด็กและเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ จึงพบว่า เป็นจุดแข็งของชุมชนที่มีตัวแบบของเด็กและเยาวชนที่ดีและมีองค์การบริหารส่วนตำบลที่ให้การสนับสนุน แต่พบจุดด้อยในเรื่องการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องอันเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ อีกทั้ง

กิจกรรมที่จัดขึ้นขาดความน่าสนใจไม่สามารถดึงดูดให้เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหาจริงเข้ามาร่วมกิจกรรมการพัฒนาได้จริง จึงควรให้มีการสร้างภูมิคุ้มกันอย่างมีส่วนร่วมซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกัน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อตัวเด็กและเด็กและเยาวชนเอง ยังส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมด้วย ซึ่งความเข้มแข็งนี้เกิดขึ้นได้จากตัวเด็กและเยาวชนเองในบางส่วนแต่อีกส่วนหนึ่งต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน เพื่อน ชุมชน สังคม และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในทุกภาคส่วนด้วยที่ต้องร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมการปฏิบัติงานตามแผนและร่วมกันติดตามประเมินผล เพื่อสร้างรากฐานทางสังคมที่ดี กล่าวคือ เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันทางสังคม บุตรหลานในชุมชนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น โดยสามารถทำได้ในลักษณะของการป้องกันปัญหาและการส่งเสริมพัฒนาให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนในกลุ่มนี้จะมีครอบครัวที่ให้ความร่วมมือกับชุมชนร่วมด้วย ส่วนการแก้ไขปัญหาและการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา นั้น อาจเป็นเรื่องยากที่จะเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้ปกครองไม่ได้ตระหนักว่าตนหรือบุตรหลานของตนเป็นปัญหาที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและถนอมมากเกินไป หรืออาจเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่บอกรับไม่ได้เกินเยียวยา ซึ่งถึงแม้จะมีความเป็นห่วงถึงอนาคตของเด็กและเยาวชนในกลุ่มนี้แต่ก็อาจไม่สามารถทำได้มากนัก จึงเห็นควรว่าการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนในกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงจะเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้จริง โดยเฉพาะการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่บางส่วนกลับสู่พฤติกรรมที่ดีได้ตามตัวแบบที่ดี ซึ่งตัวแบบที่ดีนี้ไม่ได้หมายถึงผู้นำเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่หมายถึงทุกคนที่อยู่ในสังคมและชุมชน

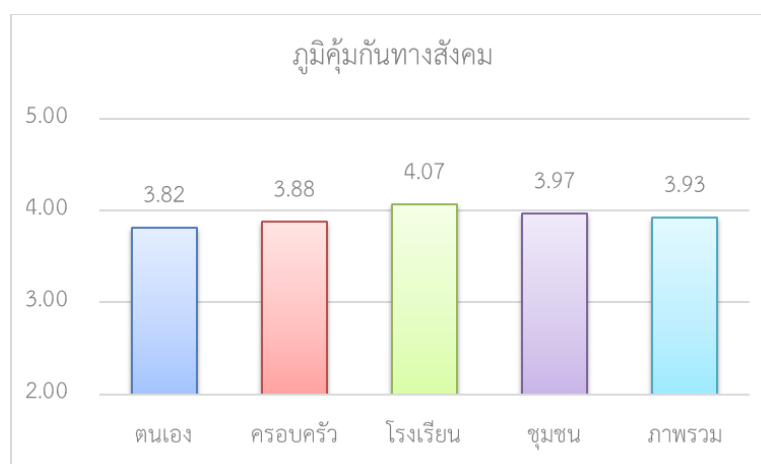
2. สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 คณะผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นร่วมวางแผน (Planning) ขั้นร่วมลงมือปฏิบัติ (Acting) ขั้นร่วมสังเกตผล (Observing) และขั้นร่วมสะท้อนผล (Reflecting) ดังนี้

1. **ขั้นร่วมวางแผน : P** : การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างด้วยการสนทนากลุ่มผู้ที่มีผลประโยชน์ จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน 3 คน ผู้ปกครอง 3 คน ผู้นำเด็กและเยาวชน 3 คน เพื่อสรุปบริบทของชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชน ร่วมกับการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน จำนวน 70 คน และได้ทดสอบจากแบบวัดภูมิคุ้มกันทางสังคม จากจำนวนผู้ให้ข้อมูล จำนวน 70 คน เป็นเพศชาย จำนวน 35 คน เพศ หญิง จำนวน 35 คิดเป็นร้อยละ 50 โดยมีอายุระหว่าง 13 – 15 ปี ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน

ภูมิคุ้มกันทางสังคม (ด้าน)	$\bar{X}$	s	แปลผล
ตนเอง	3.82	0.62	ดี
ครอบครัว	3.88	0.71	ดี
โรงเรียน	4.07	0.69	ดี
ชุมชน	3.97	0.71	ดี
ภาพรวม	3.93	0.57	ดี

จากตารางที่ 4 พบว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนต้นแบบ ตำบลโนนทัน อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.93$, $S = 0.57$) ในรายด้านพบว่าภูมิคุ้มกันทางสังคมในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับดี โดยภูมิคุ้มกันด้านโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.07$, $S = 0.69$) และภูมิคุ้มกันทางสังคมด้านตนเองมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.82$, $S = 0.62$) ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ค่าเฉลี่ยภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ตำบลโนนทัน

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน

ขั้นร่วมวางแผน

ร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาและบริบทของเด็กและเยาวชน

1. ด้านสภาพทั่วไปทางสังคม
2. ด้านสัมพันธภาพในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู
3. ด้านสถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคม (ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน)

สภาพปัญหาของเยาวชน

1. การใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างไม่สร้างสรรค์
2. การใช้ยาเสพติด
3. แข่งรถจักรยานยนต์
4. มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

ขั้นร่วมวางแผนและขั้นร่วมลงมือปฏิบัติ

ร่วมกันวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยภายนอก

1. การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเยาวชน
2. สถาบันที่เกี่ยวข้องสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาเยาวชนให้มีความเข้มแข็งและเป็นพลเมืองดี ได้แก่ สถาบันครอบครัว (อบอุ่น) เพื่อน (ดี) สถานศึกษา (จัดกระบวนการเรียนรู้) ชุมชน (เข้มแข็ง) หน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชน (สนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง) กฎหมาย (ระเบียบแนวปฏิบัติ) และอื่นๆ
3. ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ อบต. โรงเรียน ครู ผู้นำนักเรียน นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชนร่วมกันสร้างหลักสูตรผู้นำเด็กและเยาวชน โดยค้นหาเด็กที่สามารถเป็นแกนนำให้แก่เด็กและเยาวชนคนอื่น ๆ ได้ เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแบบที่ดี เป็นวิทยากรในการอบรมพัฒนา เป็นคนประสาน เป็นผู้ให้คำปรึกษากับเด็กและเยาวชนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา
4. การเขียนโครงการแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนและหาแหล่งเงินทุนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน
5. จัดกิจกรรมโครงการพัฒนา/เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เยาวชนอย่างต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน ด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่น่าเบื่อ มีสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

ร่วมกันวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยภายใน

1. ภูมิคุ้มกันทางด้านร่างกายและจิตใจ (การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต)
2. ภูมิคุ้มกันทางด้านคุณธรรมจริยธรรม

ร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนต้นแบบ

ขั้นร่วมสังเกตผลและขั้นร่วมสะท้อนผล

ร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน (ปัจจัยภายใน) และสรุป/สะท้อนผลการจัดกิจกรรม

เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันทางสังคมต้นแบบขยายผลการเรียนรู้

เด็กและเยาวชนในชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางสังคม

ภาพที่ 7 วงจร PAOR รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน

หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ศึกษาได้จากแนวคิดทฤษฎีและกระบวนการมีส่วนร่วมมาสังเคราะห์เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างมีส่วนร่วม ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนต้นแบบ

จากภาพที่ 8 พบว่า ค่าเฉลี่ยของเด็กและเยาวชนต้นแบบเห็นว่าภูมิคุ้มกันทางสังคมในด้านต่าง ๆ เรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ ภูมิคุ้มกันทางสังคมในโรงเรียน ภูมิคุ้มกันทางสังคมในชุมชนและสังคม ภูมิคุ้มกันครอบครัวและภูมิคุ้มกันในตนเอง

2. ขั้นร่วมลงมือปฏิบัติ : A : พัฒนารูปแบบภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างมีส่วนร่วมขึ้นจากข้อมูลที่ได้ในขั้น P โดยนำรูปแบบที่ได้มาทดลองใช้กับเด็กและเยาวชนต้นแบบ จำนวน 70 คน (วัดความเข้าใจภูมิคุ้มกันทางสังคมก่อนการทดลอง : ภูมิรู้)

3. สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนแบบมีส่วนร่วม ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน ก่อนและหลังได้รับการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	s	t	p
ก่อนทดลอง	70	5.94	1.39	12.28*	.00
หลังทดลอง	70	7.46	1.05		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน หลังได้รับการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วมช่วยให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนที่เพิ่มขึ้น

3. ขั้นร่วมสังเกตผล : O : คณะผู้วิจัย ตัวแทน อบต. และตัวแทนสถานศึกษา สังเกตการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชน (วัดความเข้าใจภูมิคุ้มกันทางสังคมหลังการทดลอง (ภูมิรู้) การสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม (วัดภูมิจิตและภูมิทำ) การสัมภาษณ์การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม สถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคม (ภูมิธรรม)

“เด็กกลับคืนสู่สังคมได้หากเด็กมีตัวแบบที่ดี เราต้องสร้างตัวแบบที่ดี ทุกคนต่างก็อยากทำดีเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากเพื่อน” เป็นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับตามกฎเกณฑ์

(ผู้นำเยาวชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

“เด็กและเยาวชนจะทำอะไรต้องคิดถึงผลกระทบต่อทางสังคมด้วย” เป็นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับเหนือกฎเกณฑ์

(ผู้นำเยาวชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

4. **ขั้นร่วมสะท้อนผล : R :** คณะผู้วิจัย ตัวแทน อบต. ตัวแทนสถานศึกษา เด็กและเยาวชน ร่วมกันสะท้อนผลการเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค วางแผนในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานในวงรอบต่อไปและสรุปผลการเรียนรู้

“กิจกรรมมีความสนุกสนานแต่บางกิจกรรมมีระยะเวลาสั้นเกินไป”

(ผู้นำเยาวชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)

“กิจกรรมสามารถกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมได้ จึงควรจัดกิจกรรมขึ้นอีกและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง”

(ผู้นำชุมชน, คำสัมภาษณ์, 26 มกราคม 2561)